

Zarandul

ORGAN INDEPENDENT — CULTURAL, ECONOMIC ȘI DE INFORMAȚII — DIN VALEA CRIȘULUI ALB

APARE SUB CONDUCEREA UNUI COMITET
REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
BRAD

ABONAMENTE: 100 lei anual, 6 luni 60 lei
Instituții și bănci 150 lei
Muncitorii minieri și muncitorii agricultori 50 lei

APARE ÎN FIECARE JOI

Redactor responsabil: G. E. CAMBER

Hristos se naște, măriți-L

Porună împărătească aduceau pe atunci... pribegi oboșiți spre Bethlehem Sf. Iosif și Maria, căutau zadarnic adăpost. Se face târziu... noapte... frig... umezeală... și era „plinirea vremii“. Noaptea se apropia fără nici o nădejde. În suflete noapte și'n noapte ghiață... Și continuară drumul spre peșterile din împrejurimi. Vai ție Bethleheme! se vor lumina stâncile, iar tu vei rămâne în întunec. Se vor deschide cerurile, iar tu vei dormi. Minuni se vor arăta și tu vei rămâne orb: Peștera: lăcaș ceresc; Islea: leagăn; Fecioara: mamă; D-zeu: tată; Isus: prunc... și tu Bethleheme?... Stea pe cer, coruri cerești, păstori smeriți, aur, smirnă și tămâe. Hristos s'a născut. Svon de glasuri: Mărire intru cei de sus, pe pământ pace, între oameni bună învoire....

Și așa se făcu.

De atunci noaptea sfântă cu taina ei, ne vrăjește mereu. An de an așteptăm Pruncul divin. Solia Lui: Moș Crăciun.

Și noi suntem căători pribegi. Căutam și noi adăpost de câte ori și nu găsim. Batem la ușa semenului nostru, dar înzadar. Nimeni nu vrea să știe necazul nostru, nimeni nu ne cunoaște. Peșterile încă mai pot fi deschise, dar inimile nu. Copil orfan a tale's lacrimile. Mamă văduva a ta-i suferința. Bătrân gârbovit al tău e greul. Cerșetor nemângăiat a tale's drumurile. Dar nu dispera! Crede în D-zeu și'n Fiul Său. Aibi nedejde'n Fecioara de sus și mângăierea Ei. Invață istoria Mamei și-a Pruncului din Bethlehem și nu te îndoi. Căci cine crezi că s'au bucurat cei dintâi de Intruparea Fiului ceresc? Păstorii săraci și magii oboșiți.

Să uităm însă pentru'n moment greul vieții, intonând în cadențe de colinzi, irmoaze, tropare și catavosi, măreția nopții din Bethlehem, care adumbrește cu lumina ei de vrajă, sufletele celor ce se'nchină Fiului D-zeesc.

În această zi sfântă și binecuvântată în măreția căreia corurile îngerești intonează note divine și'n liniștea căreia D-zeu Tatăl ne trimite prețios dar: pe Fiul Său, în această zi nu se cuvine omului să grăiască, ci numai a se ruga; nici să murmure, ci numai a lauda.

Dar în această zi, micușule Prunc îndrăznim omeneste a și cere ceva dela Tine:

Privește binecuvântat Sol ceresc la viața noastră, privește câți dintre noi Te supărăm prin necredința noastră, prin viața noastră ușuratică; privește câți sunt de aceia cari batjocoresc numele Tău....

Pruncule Isus! Astăzi ceriul s'a aprins din nou. Ura dintre clase și popoare nu știm când va izbucni într'un nou războiu clocotitor. Cătă ceartă, dușmănie și răutate purtăm în suflet unul față de altul. Nu te supăra Pruncule Isus....

Isuse, din mijlocul nostru a dispărut par'că cu totul, pacea și fericirea. Patimile și instinctele ne năpădesc. Ne lipsește pacea față de noi înșine și pacea față de aproapele nostru. Nu ne mai putem iubi nici semenii noștri. Isuse privește la noi... Dar și mărirea lui D-zeu ne lipsește, tocmai din motivul că'n mij-

locul nostru nu e pace și bună învoire, ca'n noaptea sfântă de Crăciun.

Ne rugăm Ție Unule născut ca'n noaptea adâncă ce-a pătruns sufletele noastre, să străbată iarăși lumina Ta din Bethlehem și să se audă iarăși dela un colț al lumii, până la celalalt, mesajul Tău divin: „Mărire intru cei de sus lui D-zeu, pe pământ pace și între oameni bună învoire“.

Păr. V. M. Ungureanu

Gheorghe Crișan dela a. 1784.

— La inaugurarea bustului său din fața liceului „Avram Iancu“, în 1 Decembrie 1935. —

Fraji Zarandeni! *Gheorghe Crișan*, căruia-i închinăm astăzi acest monument, este eroul ținutului nostru în răscoala dela 1784, — numită răscoala lui Horia. — S'a născut în comuna Vaca la a. 1733, având numele de familie Giurgiu, probabil după mamă-sa, care va fi fost originară din Bulzești, leagănul Giurgeștilor din Zarand.

În tinerețe a făcut armata, timp de mai mulți ani, în regimentul Francisc Gyulai. Sa stabilit în comuna Cărpiniș, lângă Abrud, unde s'a căsătorit cu fiica unui preot. Cei din partea locului i-au zis Crișan, fiindcă venise de pe Criș.

La 1784 era de 51 de ani, iobagiu al Domeniului erarial Zlatna. Avea înfățișarea unui bărbat energic, sever, mândru și impunător. — »Era mai pornit spre vărsarea de sânge, decât Horia și Cloșca.« Așa ni-l descrie istoricul Lupaș în cartea »Răscoala țărănilor dela a. 1784«, — apărută de curând, la staruințele noastre.

Din fașunile lui, când a fost judecat la Alba Iulia și din întreagă ținuta lui în cursul revoluției se vede clar, că avea încrederea nemărginită alui Horia și împreună hotărâseră răscoala iobagilor pe primăvara a. 1785, pe când sperau, că iobagii, înscriindu-se de grăniceri, vor căpăta arme din garnizoana dela Alba-Iulia.

În adunarea din biserica din Mesteacăn, dela 31 Oct. 1784, el arată iobagilor o scrisoare, ce ar fi »adus-o Horia dela împăratul«, cu ștergerea iobăgiei și, știind, că nobilii nu se supun de bună voe acestei porunci împărătești, ridică sus o cruciuliță de aur alui Horia dela împăratul... și cere poporului să jure pe sfânta cruce, că a 2-a zi vor plecă peste Valeabrad, Zdrapți București, Curechiu la Alba Iulia, să ceară arme și să mai asculte și alte... porunci dela Horia. Toți au jurat cu multă însuflețire, iar preotul locului, Cazan lanăș făcu rugăciune cu îngenunchere pentru buna reușită a planului.

Hotărîrea din Mesteacăn este începutul revoluției.

Ca să înceapă și măcelul n'a mai lipsit decât imprudența primpretorilor din Baia de Criș și Brad, Nalaczi și Gál, cari cu gornicul Cara Petru din Crișcior și cu 4 panduri în noaptea de Luni spre Marți (1 Nov. 1784) cutezară să intre în lagărul dela Curechiu, căutând să prindă pe Crișan. Acesta om puternic, scapă din mâinile lor, iar poporul infuriat îi omoară pe toți 7 cu pietri și cu bățele.

Marți dimineața în 2 Nov. Crișan adună oamenii la biserica din Curechiu și hotărăsc să nu se mai ducă la Alba Iulia, ci să se întoarcă asupra domnilor de pământ din Zarand. Cu mare însuflețire aleseră pe Crișan de căpitan și jurară, că nu se vor liniști până nu vor stărpi din țară pe toți nobilii și pe toți »calvinii, fără suflet«.

Din cartea dlui Lupaș, se cunosc peripecțiile cruntului măcel din Curechiu, din Crișcior, Mihăleni, Brad, Ribița, ș. c. Numai în Crișcior fură ucise 17 persoane, în Ribița 42, iar averile lor prădate.

În 5 zile răsculații stăpâneau întreg Zarandul, — nobilii surprinși își perdură capul. Flacărele răscoalei de aici incinseră în curând și comitatele învecinate amenințând întreagă Transilvania și Banatul (p. 95). În comitatul Hunedoara au fost distruse 232 curți nemeșesti (p. 98), stăpânii lor fiind parte ucși, parte refugiați la Sibiu și la Alba Iulia.

Joi în 4 Noembrie 1784 întâlnim pe Crișan în Blăjeni, la locul numit Păltini, unde împreună cu Horia și Cloșca iau jurământul unei mari mulțimi de răsculați de a stănge »din porunca împăratului« pe toți Ungurii a dregătorii, afară de cei ce vor primi legea românească și se hotărăsc să atace în grabă Abrudul, Roșia și Cămpenii. Vineri în 5 Nov. sunt în Cămpeni. Sâmbătă dimineața, la 6 Nov., Crișan în fruntea răsculaților din 29

— Continuare în pag. VIII. —

Știri de tot felul

— **Negusul și luxul.** Cu toate că o curte imperială în Africa, unde nu poți impune decât fiind îmbrăcat multicolor, care mult fapt, totuși majestatea sa Haillé Sélasie I-ul, s'a declarat adversar hotărât al luxului. Serbările imperiale dela Adis-Abeba, organizate de mareșalii palatului, erau aranjate în așa fel, încât să necesite imense cheltuieli. De câte ori i se prezentau însă notele împăratului, socotelile, trebuiau scăzute enorm, pentru a fi acceptate. Prinții plăteau întotdeauna diferența spre marea mirare a regelui regilor, care nu-și putea explica rostul sumelor plătite de aceștia.

— **Mănușa buclucașă.** Poate nu știți că mănușa stânga e tot atât de ghinionistă ca și numărul treisprezece. Iată ce s'a întâmplat cu o asemenea mănușă. Borașul Albert Gowart din Pilsen a îndrăznit să dea un atac la un magazin de bijuterii din Berlin. Hoțul nu era însă obișnuit să dea lovituri atât de mari și fiindu-i frică de poliție a ascuns-o în gaura sobei. Dela furtul acesta însă, hoțul nu mai putea să doarmă și nici să mănânce. Fiind convins că toate relele îi vin dela mănușă, Howart a hotărât s'o arunce pe un maidan. Zis și făcut. Peste câteva zile un gunoier a găsit comoara din mănușă și intenționa să o rejina. Dar o întreagă serie de nenorociri s'au abătut pe capul saracului bogataș și care l-au determinat în cele din urmă să arunce și el mănușa. După câțiva timp, un chelner a găsit mănușa împreună cu bijuteriile — absolut toate pe care le furase Albert Howart — și o aduse fericit acasă. În drum însă, fu întâmpinat de o razie și cum cetățeanul nostru nu avea actele la dânsul fu dus la prima circumscripție. Acolo, în urma unei percheziții, se găsi asupra lui bijuteriile care dadură loc la multe și obositoare cercetări. În lipsă de mariori chelnerul trebui să ispășească furtul unui hoț păgubos.

După multe peripeții, proprietarul adevărat al mănușii fu indentificat și arestat.

— **Primadona criminală.** La Metropolitan House din New-York, s'a întâmplat acum două luni un caz care a avut un larg răsunet în opinia publică americană. De câteva vreme, o serie întreagă de crime s'au produs la operă, pe care poliția nu le-a putut elucida. Au fost pe rând banuiți gangsterii, apoi actorii operii, fără ca vreo dovadă să permită arestări. Nimic nu putea îndrepta poliția spre vreo direcție justă. După îndelungate cercetări nu s'a putut ajunge la nici un rezultat. Există tradiția la opera new-yorkeză, ca după fiecare spectacol să se dea un banchet. Una dintre primadone, imbatându-se, a scăpat anumite amănunte, cari divulga secretul de atâta timp și anume, cine este autorul crimelor făcute la operă. Făcându-se cercetări s'a dovedit că artista era o psihopată, care comitea crimele în timpul crizelor de nervi.

— **Chirurgul minune.** În apropiere de Filarosa, în Spania, a fost arestat sântă-mâna trecută un tânăr care efectuase o serie întreagă de operații chirurgicale, fără ca să aibă vreun drept, sau studii pentru aceasta. Însă toate operațiile executate de Jean Fernandez erau minunate efectuate, și toți locuitorii satelor de prin împrejurimi aveau un adevărat cult pentru chirurgul amator. A estarea lui a provocat grave agitațiuni la populația din Vilarosa și satele înconjurătoare. De data asta însă, autoritățile s'au dovedit a avea un simț al realității extraordinar de fin, căci au condamnat pe chirurg la studii universitare.

— **Ospitalitatea arăbească.** Se știe că Coranul cere credincioșilor săi să respecte cu sfințenie, legile de ospitalitate, cuprinse în paragrafele lui. Probabil, că religia mahomedană născută în pustiu pentru oamniul pustiu, a finut să se îngrijească de viața războiului în pustiu. Numai în unele domenii, paragrafele au fost cam imprecise. Arabul sau turcul trebuie să fie ospitalier, ospitalitatea nu trece însă mai departe de granițele domeniului său. Un tânăr francez, anume Jean Lallou, s'a rătăcit acum patru luni în ținuturile Marocului, aproape de satul Libu. El a întâlnit în drum o familie de mohamedani, cari s'au oferit să-i dea adăpost peste noapte. Conducându-l în oaza arabilor, el a fost minunat primit și ospătat. A observat însă că membrii familiei se uitau foarte curios la îmbrăcămintea, ceasul și monedele pe care le avea tânărul francez asupra sa. A doua zi gazda l-a condus până la granița proprietății sale. După ce pași câțiva metri dela acest hotar și după câteva semne de căldă despărțire, tânărul a avut de suportat adevărata ospitalitate ară-

bească: un glonte în spate. I-au plăcut arabului hainele și ceasul francezului, dar trebuia să respecte mai întâi prescripțiunile Coranului.

— **Comitetul oficial al soc. acad. stud. univ. hunedoreni, Cluj, pe anul 1935/36.** Președinte: Oct Păcuraru, stud. Litere. V. președinte: Ion Pătrașcu, stud. Acad. Comerc. Secret. gen.: Virgil Bejan, Medicină. Secret. șed. comit.: Somi Bîtea, stud. Drept Secret. șed. plenară: Ioan Comșa, stud. Ac. Comerc. Casier: Valer Crișan, stud. Drept. Censor: Aug. Ilieșiu, stud. Drept. Bibliotecar: Florian Paveloniș, stud. Drept. Memarii în Comitet: Aurel Doroga, stud. Conservator, Liviu Rațiu, stud. Medicină. Președ. Comis. art.: Ana Roșca, stud. Litere.

— **Prin ordiul Ministerului de Finanțe No. 271761 din 27 Noemvrie 1935 s'a prelungit termenul pentru viza contractelor de închiriere până la 11 Decemvrie 1935.**

CINEMA

„ORIENT“ BRAD.

In ziua de 22 Decemvrie

Războiul Mondial

Filmul aceasta este cea mai mare realizare a timpului. Intregul film este însoțit de comentariile, rostite în l. rom. de compatriotul nostru Mihălescu.

Il vedem aci pe **Regele Ferdinand al României**, alăturat de bravii săi ostași și al membri ai familiei noastre regale. Tarul Rusiei Tarevictul, împăratul Francisc Iosif, Kaiserul Wilhelm Poin-are, Joffre, Hindenburg, Mackensen, Trotzky, Lenin, Stalin, Albert al Belgiei, Ferdinand al Bulgariei, precum și Mussolini, Roosevelt, Hitler etc...

Cărți

Tenorul Grosăvescu

de **Filaret Barbu**

E un lucru mare, când într'o regiune cu atâta puzderie minoritară și cu atâtea reviste și ziare minoritare, poate apărea — în mod regulat — o revistă românească bună, sau o carte bună.

Se găsec suflete alese — și le putem număra pe degete — care uită de toate grijile și și sacrifică totul pentru cauza cultural-literară.

E cazul frumoasei reviste literare „Lucașăru” dela Timișoara și a directorului ei d. Aurel Cosma junior. N'am avut fericirea să crtim decât un număr din frumoasa revistă. Regretăm, că spațiul restrâns, nu ne permite să vorbim acum despre această revistă.

Dar cei mai frumoși lucru făcut de d. Aurel Cosma junior, este că a creat biblioteca „Lucașăru” unde a început să editeze cărți de valoare.

Dintre cele tipărite, am primit un frumos studiu asupra tenorului Traian Grosăvescu, scris cu multă pricepere de d. Filaret Barbu.

Despre tenorul Grosăvescu e inutil a mai scrie. A fost unul care s'a bucurat de cea mai mare faimă, fiind clogiat de toate țările Europei și admirat de cei mai mari cântăreți ai lumii.

Alături de un alt mare cântăreț — Atanasiu — Grosăvescu a dus faima țării noastre și cucerit lumea în cel mai muzical centru, în Viena, care a auzit de nenumărate ori pe Carusso, Piccaver, Steiner, Jadlowker, Tita Ruffo, Slezak.

„Și aici Athanasia — regălean și Tr. Grosăvescu — bănațean, au unificat proba de aur: au fost artiști români sărbătoriți împărăteșle în Viena care nu mai are împărat. Nu sunt eroi: toți aceia care ductalentul român la isbândă, fără nepotism, fără obladutrea sterilei propagande, cucerind parapetele cele mai înalte cu ușurință?”

Dați floarea, myrtul și canuna de daftin acestor ambasadori ai talentului, cari nu poartă galoane până la brâu și totuși înving ușor de tot” pag. 63-64”.

Nu știu dacă — în acel timp — mulți cântăreți români s'au bucurat de succese ca Grosăvescu.

Dar zilele au trecut cu pași de pisică și soarta a bătut la ușa destinului cu mână criminală. Când Grosăvescu se apropia de gloria cântăreților mondiali, ursitoarele îi taie tirul vieții. Marele cântăreț este răpus — fără șovăire — de mâna criminală a propriei sale soții, la 15 Februarie 1927, în etate de 31 ani. A fost de-ajuns numai un glonte al femeiei pe care o iubi și Grosăvescu s'a pierdut.

„La încoronarea unui rege (scrisă în ziarul local „Răsunetul” publicistul D. Asand) nu s'a adunat atâta lume din toate colțurile României Mari.”

Frumos e descrisă viața tenorului Grosăvescu și d. Barbu merită — cu prisosință — cele mai frumoase laude.

E o carte de mare preț și-ar trebui să nu lipsească din nici o bibliotecă.

Micu Delabăsești

Revizionismul maghiar

este neîntemeiat

de: **M. BOGZA**

Cuvântul „Revizionism” vine dela „a revizui”, a controla o hotărâre luată, pentru a se vedea dacă n'a fost aplicată greșit. El se cunoaște numai dela război încoace. A fost născocit de Unguri, pentru a-și satisface niște ambiții deșarte.

Ce înțeleg ei prin revizionism? Ei înțeleg, nici mai mult nici mai puțin, decât recăștigarea Transilvaniei și a celorlalte ținuturi cari s'au dat Cehoslovaciei și Jugoslaviei. Adică reînvierea Ungariei, așa cum a fost înainte de 1918, când o mână de oameni, cari nici măcar nu erau din Europa, schingiuiău atâtea milioane de alte naționalități.

Totuși și azi, au îndrăzneala să spună că au anumite drepturi asupra acestor teritorii.

În baza concepției acestor, greșită fundamental, ei s'au datat la o propagandă „revizionistă” uzând în acest scop neînchipuit de multe mijloace. Încât, au reușit să zăpăcească pe unii și să creieze chiar un curent revizionist.

Scopul urmărit a fost dela început fixat: Convingerea lumii întregi, despre nedreptatea ce s'a făcut Ungariei. Dar nu s'au gândit că chiar dacă vor convinge pe toată lumea, nu vor putea convinge factorul principal al acestei tranzacții, pe noi cetățenii acestei țări, cari mai curând ne vom da viața, decât conștințământul să ni se ia o brazdă din cea ce am moștenit și am câștigat cu sângele celor 800.000 de eroi.

Mijloacele de propagandă sunt neînchipuit de numeroase și variate. Te minunezi de unde mai născocesc atâtea, căci începând cu obiectele cele mai mici, neînsemnate, în Ungaria totul se fabrică în scop de propagandă revizionistă.

Un creion, o jucărie pentru copii, o insignă, o hartă, cu un cuvânt totul este făurit

asa fel ca să aducă aminte Ungurilor de fosta Ungarie și de ziua când iarăși vor căpăta ceia ce au pierdut.

Dacă vizitează Ungaria vre-un politician de seamă din Europa, îndată i se face numeroase cadouri: ilustrații imaginare cu suferințele Unguriei, cu suferințele Ungurilor cari au rămas în Transilvania, etc.

Apoi cărți cari caută să arate drepturile lor asupra Ardealului, hărți cu fosta Ungarie și cu ceia ce doresc să reprimească dela vecini.

Numeroși oameni au fost trimiși în toate țările să țină conferințe, până și femele de moravuri ușoare, care au inundat orașele mari ale întregului glob, au fost subvenționate de statul maghiar pentru a face propagandă revizionistă.

Numai amintesc de ziare care caută zilnic, același imn revizionist.

Care este temeiul acestei propagande? Nu mă sfiesc să spun că la baza întregii propagande revizioniste, stă minciuna. Într'adevăr din tot ce se scrie, din tot ce se face, nu vei găsi un strop de adevăr. Dovadă? Deschideți cartea d-lui A. Gociman „România și Revizionismul maghiar” și veți vedea.

Numai tabloul dela pagina 150, care înfățișează o casă a unui Ungur, la care i-au dat foc Românii, i-au furat tot, iar pe el l-a omorât. Sau cel dela pagina 253, unde Ungurii sunt puși la plug. Aceste sunt deasemne publicate de cărțile și ziarele din Budapesta. S'au pomenit vreedată așa ceva în România? Oare nu Românii ar putea spune acest lucru, de pe când erau stăpâniți de ei, de pe când

Continuare în pag. VII.

Scrisoare de Crăciun

Ninge. Zăpada cade alene și moale. Viscolul ziurilor de început de iarnă a tăcut. Plutește peste lume o liniște mare, o liniște care n'aspăimântă. Intinsurile sînt albe și curate. Nu s'peste ele nici treceri, nici urme de pași.

Târziu....

De ce sînt trisii? De ce stau abătut? Ce vraje și picură ne'nfelesul și aleanul pe viața mea singură și stingheră?

„Steaua sus răsare
Ca o taină mare“

Din argintul glasurilor mici izbucnește lumină. A venit Crăciunul. — Crăciunul pe care-l uitasem, Crăciunul pe care l-am pierdut din suflet, sărbătoarea nașterii tale Doamne, pe care de-atîta timp o petrec printre streini.

Se lasă ușor, cu înfiorări sinilii, seara. Și gândul îmi pleacă, spre alte locuri. Și'n fața așteaptă sub lampă hîrtia pentru scrisoarea ta mamă — scrisoarea ta de sărbători. Căci fie vreau să-ți scriu azi. Fiindcă știu că scrisoarea aceasta va fi marea ta bucurie, a ta și numai a ta.

MAMĂ!

De sfintele sărbători îți scriu, să știi că s' sînt sănătos și că nu te-am uitat. Nici pe tine, nici Crăciunurile de altă dată, când ți-eram aproape și te supăram, când veniam dela în-sânjă plin de zăpadă și înghețat. Ți-aduci aminte cum mă amenințai că-mi bagi sania în foc?

Atunci din vesel ce eram mă întristam, iar tu mă priveai fericită și cu lacrimi în ochi-ți plini de bucurie. Apoi începeai să-mi spui: Ce bine ar fi fost dacă rămâneam acasă!

Vedeai, copiii cu steaua, crăii... și nu-mi părea rău. Mă mîngăiam însă cu gândul, că am pregătit pentru a doua zi sfârșit bun și că ar să vie Nicolae cu Ileana și... colin-zile le auzeam la biserică și mă mulțumeam cu atât. Atunci nu te gîndeai nici tu și nici eu, că se va întîmpla vreodată să ne lipsească ceva la un praznic atît de mare, care să ne strice bucuria.

Dar cum a trecut vremea! Și acum am ajuns să simțim că ne lipsește ceva ce nu se poate cumpăra și nici înlocui: Bucuria mamei și-a copilului.

Ne lipsește, mamă, bucuria tabirei noastre. Tu m'at tabit din prima și odată cu numărul zilelor ai mărit și dragostea față de mine.

Îți părea o veșnicie timpul, când nu eram lângă tine, eu, copilul de altădată.

Ș'acum...

Iată-ne departe unul de altul, fără nici-o altă mîngăiere, decât scrisul pentru mine, iar pentru tine plecarea ochilor înlăcrimați și buni peste scrisoarea mea, care cine știe ce gânduri îți va mai răscolii.

Ș'acum, când vei ști că nu pot veni, amarul din suflet va fi întreg și desăvârșit. N'ai să mai tresari în noapte la deschiderea porții, n'ai să mai stat toată ziua în colțul casei privind în zare, să mă vezi.

Nu pot veni. Lumea..., lumea aceasta străină și rea m'a legat aici, în depărtări, cu lanțuri și cu cătușe grele. Iarăști nu pot veni. Dar nu fi tristă mamă, nu plînge. De te-or întreba vecinii, spune-le că ți-am scris. Și spune-le că voi veni curînd, că voi veni cîndva... Mamă...

Ioan Văratec

Știri din Zarand

— Prietenul nostru d. Grațian Munteanu, funcț. la soc. „Mica“ și Drd. în drept, își sărbătorește căsătoria religioasă, cu simpatica Domnișoară Elena Munteu, Miercuri (prima zi de Crăciun) la biserica ort. rom. din Brad.

Nași: Dna. și Dl. Dr. R. Cioflica și Dna. și Dl. Dr. C. Tisu, deputat.

Le dorim și noi mult noroc și fericire. N. B. Pentru invitați — trenul va pleca din Gura Baza la ora 5 d. m.

— Joi (a doua zi de Crăciun) își va serba — tot în Brad — căsătoria religioasă simpatica Domnișoară Ileana Preda, șefa of. P. T. T. cu Dl. Petrică Zamfiroiu.

Urări de noroc și fericire le facem cu această ocazie.

— In 15 Decembrie c. s'a ridicat — la biserica din Luncoiu de sus — parastas pentru regretatul director A. Sieber.

Fapta minerilor luncoeni merită toată lauda. Recunoștința n'o găsești la fiecare om...

— Domnișoara Silvia Bocănicu, din Ruda, și-a trecut cu succes — zilele trecute — examenul de licență în filozofie — la universitatea din Iași. Felicitări!

— Duminică 15 Dec. 1935 Adunarea generală a despărțământului Astei din Brad și-a ales următorul comitet:

Președinte: d. Candin Ciocan, v. președinte: d. Virgil Perian, secretar: d. Nestor Lupei, casier: d. Remus Gabăr, Econom: dl. Valer Fugăță, Bibliotecar: dl. Cornel D. Rusu, Membrii în comitet: dnii dr. Pavel Oprea, dr. Ion Radu, Ion Ghișă, dr. Cornel Glava, Valer Ambruș, Gheorghe Părvu, Gheorghe Minovici și Mircea Tisu. Dorim noului comitet muncă rodnică.

Aninoasa-Hunedoara

— 1 Decembrie. Ziua de 1 Decembrie a fost sărbătorită prin slujbe religioase oficiate la bisericile din loc., în prezența autorităților civile și militare. După masă la ora 3 șc. prim. dimpreună cu subsecțiunea Ligii antirevizionistă au organizat o frumoasă și demonstrativă serbare, la care a asistat un numeros public în frunte cu d-nele și d-nii ing. N. Avriganu, Arghir și Dula. Din partea Ligii a vorbit pr. I. Popița și d. M. Bogza, inv. dir. cari au arătat însemnătatea zilei, precum și acțiunea ce o întreprinde Liga Antirevizionistă Română pe tot cuprinsul țării pentru a trezi conștiințele românești și a arăta străinilor drepturile noastre sfinte cuprinse între actualele hotare. După aceasta a urmat serbarea șc. prim. cu care prilej s'a desfășurat un bogat program pregătit cu multă pricepere de d-na M. Bogza, d-rele V. Henț, A. Copil, d. M. Bogza inv. dir. și d-nii inv. E. Ghișoiu și I. Trif. S'a jucat piesa: „România Mare“, elevii și elevii fiind îmbrăcați în costume pitorești. Dansurile: „Mureșanca“, „Ardelanca“ precum și ex. gimnastice, au făcut o impresie din cele mai frumoase.

— Obrăsnicie minoritară. La această manifestație românească n'au luat parte preotul rom. cat. și cel reformat. Din contra boicotează aceste sărbări ținînd în același timp șezători — zise — religioase cu credincioșii lor pentru a-i împiedeca de a participa. De data aceasta pr. rom. cat. Timár Sándor a ținut slujba religioasă până la 1 noaptea, înspre 1 Decembrie, iar în seara zilei de 1 Decembrie a intenționat să facă o retragere cu torțe. Noroc însă că primăria l-o interzis această demonstrație ungurească. Ce au de zis autoritățile statului față de atitudinea acestor 2 preoți?

Cinste

Frumos cuvînt...

Răsunetul lui ne înseninează fruntea, dar la mulți o și întunecă. La cîțiva din cei mulți le place să fie cinstiți, nu numai în vorbe, dar și'n fapte. Dar a fi cinstit, să știți, că astăzi, nu mai este un merit — pentru cel ce practică acest obicei — ci mai mult o mîndrie, care costă prea mult și cere prea multe jertfe, atîta vreme cît în cealaltă tabără a necinstiților numărul este cu mult mai mare.

Și atunci te întrebi:

Din acel ce fac parte din aceste două tabere, cine va ieși învingător sau în orice caz, care va cădea bătut?

De sigur că cel cinstit!

Contra celui cinstit se vor ridica necinstiții și vor găsi tot felul de vorbe și lucruri pe care să le arunce în spinarea lui, căutînd prin aceasta să pară ei cea ce nu sînt. Și de cele mai multe ori reușesc, datorită unirii ce există între ei. Din punctul acesta de vedere nu-i condamn, căci contra inamicului comun, trebuie să fie solidari.

Personal simt o durere în suflet, că tocmai răul a prins rădăcini așa de puternice în omenire și nu binele. De ce nu s'ar fi putut întîmpla și contrariul? Adică să fie mai mulți cinstiți!

E știut, că cinstea nu aduce niciun câștig fără muncă și sudoare și deaceia nu se bucură de prea multă simpatie.

A fi cinstit înseamnă muncă pînă la istovire și abia ajungi să-ți cîrpești viața de azi pe mâine.

Dincolo, belșug și palate de te miri pe ce, iar pe deasupra și obrăsnicie. La cinstit modestia, buna cuvîntă și bunul simț se observă la tot pasul. Necinstitul te primește cu îngîmfare sau de cele mai multe ori, nici nu te bagă în seamă. Acasă la el, caută să te uimească prin bogățiile de tot felul și tu rămîi năuc de ceea ce vezi și te miri, de unde a dat peste el atîta noroc?

Dar vai, fiecare lucru înseamnă suferința unui om, care a fost tras pe sfoară, încrezându-se în cuvintele mieroase ale necinstitului. Necinstitul dă țărcoale omului de treabă pînă-l atrage în cursă c'apoi să-l jefuiască și să-l dezonoreze în modul cel mai rușinos. De aceea, cred, că cel mai nimerit lucru ar fi să ne lipsim întotdeauna de serviciile unor

astfel de oameni, căci costă prea mult. Cu sprijinul necinstitului pierdem și cea mai dreaptă cauză, în schimb câștigă el și mai are nerușinarea să se prefacă că-i pare rău de ceea ce ți s'a întîmplat. Asta să nu o credem, căci nu s'a întîmplat de când lumea „Brînză bună în burduf din căine“.

Din cele ce am scris aci, vedem cu toții, că cinstea în zilele noastre a ajuns o obială căreia i se dă cu piciorul de către toți.

Cu toate acestea, noi cei pușini, nu trebuie să ne descurajăm și să credem, că vom pierde intruuna, mergînd pe căi drepte și cinstite.

Nu!

Căci, dacă ei își dau și-și fac dreptate lor, la urmă lucrul curat și cinstit trebuie să rămână în picioare și ajungem la vorba noastră românească „că-i destul o bătă bună la un car de oale“.

Și că așa este, uitați-va la cei pe care i-ați știut de necinstiți și vedeți unde au ajuns! Iar dacă unii au scăpat pînă azi, nici mâine nu-i târziu și Dumnezeu va avea grije, să-i bată, așa cum trebuie.

Ioan Mut

— Prin ordinul Ministerului de Finanțe No. 292.460 din 13 Decembrie 1935 s'a prelungit termenul pentru viza contractelor de închiriere pînă la 1 Ianuarie 1935.

Atențiune!

Atențiune!

Dacă vreți de Crăciun o masă bună și gustoasă, cumpărați carne, șuncă, mezeluri, cărnuri afumate etc. la prima măcelărie

KARABIN

Pe toate acestea, nu uitați să le udați cu vinuri procurate din pivnițele

KARABIN

Orî poftiți cu toții la restaurantul **BUCUREȘTI**

unde le găsiți pe toate acestea pregătite. Serviciu prompt și prețurile cele mai reduse.

EPITAF.

Publicistului: Mieu Delabăsești.
Aci zace Micu Delabăsești
Publicist fără de noroc,
Muza lui l-a strâns în brațe
Și l-a omorât pe loc.

Studentii hunedoreni din Cluj

Fapte — Mărturisiri și Doleanțe.

Dacă vin astăzi să concretizez o activitate, să ilustrez un nou suflu și să fac o incursiune în programul soc. studenților universitari din Cluj, o fac condus de gândul, că sufletul nostru a fost întotdeauna strâns legat de al conjudețenilor noștri și activitatea noastră — multă sau puțină — a creat multe lucruri bune în județ.

A fi student nu înseamnă a cânta și petrece, a sparge capete și a te lăsa orbit de luminile multicolore ale cabaretelor și corsourilor luxoase. Sunt greșiți acei ce cred, că viața de student e atât de frumoasă în timpurile actuale.

Azi luptăm pentru existență și ne întrebăm ce colț întărit de pâine ni se va rezerva pentru ziua de mâine. Ne întrebăm nedumeriți care ne este viitorul și care e drumul adevărat ce a trebuit să-l parcurgem. Umilința și foamea nu ne împiedică să ne facem datoria.

În fruntea noului comitet hunedorean se află suflet călit la țară și născut pe brazda umedă, crescut în miros de fân copt. Comitetul — în bună parte — nu e decât ilustrarea celei mai dornice echipe de muncă, frământată tot la țară, dospit și înfrățit cu huma neagră de aci.

Incepem un nou an de muncă! De 16 ani, studențimea hunedoreană muncește și conducătorii firești și-au primit cununa, iar cei neindicați au primit oprobriul opiniei publice sau numai al studențimii.

Am inaugurat activitatea noului comitet prin deplasarea la Deva, cu ocazia zilei de 1 Decembrie, a unei delegații de 10 membrii.

În capitala județului nostru, ne-am expus păreri liber și hotărât! În capitala județului nostru, Dl. Oct. Păcuraru, Crișan și Ilieșiu s'au făcut exponenții de elită a unui singur suflet românesc. Cetatea Deveii e martora cuvântului nostru, iar publicul e martorul comportării și demnității cu care ne-am făcut datoria.

Am descins la Deva pentru a arăta fapte, dar în același timp am venit să cerșim un drept — cel puțin uzual — al studențimii sărace. Un drept ce-l merităm! Studențimea săracă a solicitat ajutoare și burse dela județ, ce nici până în prezent nu-au fost acordate.

Ne plângem amarul la colțuri de străzi și trăim în cartiere periferice și mansarde, căci sufletul conjudețenilor noștri e sterp. Pleacă drum dela Deva la București și Cluj, dar se pare că drumul Clujului e mort, nu e petruit...

La București colegii noștri, mai puțini la număr posedă un cămin al lor, susținut de suflete românești și conștiințe treze.

Vrem să se știe și o afirmăm și susținem cu tărie și'n fața oricui, că la Cluj se află elemente tot atât de bine pregătite ca și la București, dar mai săraci, copii din prostime... Nu ne jenăm să confirmăm acest fapt în public: Ne tragem din opincă și ne-am ridicat în mirosul lor...

Iată o mărturisire!... și credem că acum când la cârma conducerii județului nostru se află un suflet, ne va face și nouă celor săraci, o fărâma de dreptate. Ne-am cerșit-o destul și ne-am umilit mult, fără nici un rezultat...

Conjudețeni, gândiți-vă și la studenții din Capitala Ardealului și nu lăsați ca sufletul lor să devie sterp față de voi. Tăcerea voastră ar însemna o crimă față de tineret. Tinerimea universitară trebuie tratată uniform, indiferent

că se află într-o mansardă bucușteană sau într'un cartier periferic al Clujului.

Programul viitorului comitet hunedorean, va justifica afinitatea noastră cu județul și va face să se steargă pecetea de rușine ce ne-a fost aruncată anul trecut.

Cercul studențesc hunedorean va activa intens, își va face datoria și va fi la înălțimea chemării sale dar vrem, că dacă ne-am ridicat fără nici un ajutor, din prostime — isvorul nesecat al tuturor energiilor românești — să fim tratați pe nicior de egalitate cu co-

legii din București.

Copii ai neamului și ai județului nostru ridicați din pătura de jos — azi conducători și oameni mari — nu dați dreptate cauzei studenților dela Cluj și nu voiți să puneți o mână de ajutor să avem și noi un cămin al nostru sau măcar ajutoarele solicitate?...

Părinții voștri îngâmbaviți sunt trudnicii acelorași brașde cu ai noștri și dorurile lor sunt comune. Dece dar indiferentism față de noi, vîlăstarele voastre ale tuturor?...

Sorin Răscăală

Inaugurarea de școală

Comuna Brotuna, cu o populație înmăsoasă, Duminică, și-a văzut aievea focarul de cultură, școala, la care a muncit cu muncă publică, dar mai presus de toate cu tragere de inimă.

Pe lângă munca brachială însă au avut ajutorul neprecupețit și desinteresat al Prefecturii județului Hunedoara prin cel mai gospodar prefect al Țării d. Dr. Romulus Miocu.

Duminică, în 8 Decembrie, comuna Brotuna a îmbrăcat haină de sărbătoare în vederea sfințirii școlii.

La această sărbătoare a luat parte și d. prefect Dr. Miocu, care a fost întâmpinat la marginea comunei de un banderiu de 20 călăreți, cari au urat oaspeților bun sosii.

În asistență am mai putut remarca și prezența d. d. Frâncu, administratorul financiar al jud. Hunedoara, avocat D. Zapan, Dr. Sabin Rîșeușia, Ing. silv. Romoșan, dir. Șc. de Arte și Meserii Dobrogeanu, notarii plasei „Avram Iancu” în frunte cu d. primpretor N. Turuc, învățătorii cercului cultural Vața de jos în frunte cu d. subvizor școlar Ioan Micu, precum și peste 2.000 săteni veniți de prin satele vecine.

La intrarea în curtea școlii primarul Crepcia din Brotuna oferă d. prefect tradiționala pâine și sare și în același timp urează bun sosii d. prefect, care în cuvinte emoționante mulțumește de călduroasa primire ce i s'a făcut. O fetiță dela școala primară din Târnavă oferă distinsului oaspe unfrumos buchet de flori.

După primire asistența ia parte la serviciul divin ce se oficiază în spațioasa sală de învățământ de către P. C. preoții: N. Uscatescu, D. Indrieș, R. Chiș și Șt. Corpadea.

Păr. Uscatescu face istoricul construirii acestei școli, subvizorul școlar Ioan Micu și învățătorii I. Negrea și C. Jianu relevă în cuvinte simțite binefacerile școlii precum și prodigioasa activitate în opera de construcții școlare a d. Ministrului Dr. C. Angelescu, iar d. primpretor Nicolae Turuc aduce mulțumirile populației din comuna Brotuna pentru ajutorul material neprecupețit și desinteresat pe care l-a acordat d. prefect Dr. Miocu pentru ridicarea acestei școli de luminare a minții și inobilarea sufletului. Totodată roagă pe d. prefect ca în semn de recunoștință și adâncă grațitudine a vrednicilor și inimoșilor săteni din comuna Brotuna să binevoiască a primi ca numele Dsale să vegheze pe frontispiciul școlii și să acorde și de aci înainte ocrotirea sa.

D. prefect Dr. Miocu într-o magistrală cuvântare ține să precizeze, că n'a venit să i se aducă și să se are laude, ci numai ca să dovedească că mai sunt și azi oameni de cuvânt. Când i s'a prezentat d. primpretor N. Turuc și primarul comunei Brotuna Crepcia le-a promis că se va face școala, care iată că în mai puțin de un an dela promisiune s'a și terminat. Mai departe evidențiază înaltele rosturi ale școlii pe teren social, cultural și național.

Ultimele cuvinte ale d. prefect au fost acoperite de îndelungi strigăte de „Să trăiască!”.

Tinerimea premilitară din circumscripția Vața de jos sub conducerea inv. A. Miclean a defilat într-o ordine perfectă în fața d. prefect precum și celelalte autorități prezente, la fel și banderiu de călăreți.

La sfârșit s'a servit un banchet pentru notabilitățile prezente.

Preot Șt. Corpadea

— Cel mai bătrân alergător. Cel mai agreat sport de către bătrâni e alergatul. Poate pentru că e mai simplu și cere mai mult efort continuu. La Paris, cursele pentru bătrâni au loc în fiecare an și e foarte interesant de văzut, bătrâni cu barba, îmbrăcați sumar, alergând distanțe mari fără să se simtă. Sportul acesta este însă mult mai răspândit în Suedia, unde atmosfera rece dispune la mișcări repezi. Un ziar din Stockholm a făcut o anchetă printre veteranii sportivi, pentru a stabili care este cel mai bătrân cross-country. John Maloney, un bătrân de 89 de ani, e în fruntea clasamentului. Bătrânul acesta care se ocupă cu agricultura a fost timo de 18 ani campionul lumii la fugă. El frecventează cu regularitate concursurile și manifestațiunile sportive din țara sa.

— Negusul biciclist. Pușini știu că regele regilor, majestatea Haillé Sélassié, este un mare amator de ciclism. În acest domeniu, poate numai în aceasta, preferințele negusului abisinian se aseamănă cu acelea ale regelui George al Angliei. Haillé Sélassié s'a declarat adesea nenorocit, deoarece șoselele împărăției sale, nu sunt propice pentru roțile bicicletei. Cu toate acestea și în măsura posibilităților, împăratul abisinian practica asidu acest sport. Timo de o oră, în fiecare dimineață, bicicleta augustei persoane calcă șoselele parcului imperial.

A apărut!

Calendarul Zarandului

— Prețul numai 7 lei. —

MINIERI¹⁾

Tăcerea nopții domnește protectoare peste tot.

E târziu. La această oră străzile sunt pustii.

Numai pe-o răslețită stradă din marginea târgușorului Onești, un tânăr între 26—27 ani, trece dezolat — poate a zecea oară — pe lângă casa minierului Nicolae Minea.

La această oră Viorica, fiica minierului, doarme și visează zămbitoare. Cine știe care-i eroul visului din aceasta noapte!

Tânărul Ioan Negrea înamorat de atâția ani de Viorica, se mai oprește o clipă la fereastra ei și privește cu dușoșie înăuntru, ca și cum ar vrea să descopere figura ei fecio-

relică și să-i privească zămbetul dulce... zămbetul de altă dată...

Ce copilărie a fost toate povestea trecutului!

Viorica Minea la vârsta de 18 ani, e o frumusețe îngerească, poate cea mai frumoasă din fetele târgușorului Onești.

Negrea o cunoștea de mult pe Viorica. Erau copii și din timpul jocurilor copilărești privirile lui citise ceva tainic în sufletul ei. Și ei îi plăcea mult de Negrea și cu toate că un alt consătean — Costan — îi făcea ochi dulci, tot Ionel, cum îi spunea în semu de simpatie lui Negrea, era alesul ei.

Privirile timide și jocurile copilărești se transformară — mai târziu — într-o dragoste sinceră.

Negrea era mult mai în vârstă decât Viorica, dar ce importanță are vârsta în dragoste Nicolae Minea, tatăl Vioricăi și mae-

strul de mină al lui Negrea și Costan, era un om foarte bun și cu toți cei 50 de ani, părea încă tânăr. Lui îi plăcea mai mult de Negrea pentru că era mai bun, mai cuminte și fără viții. Pe când Costan, cu toți cei 24 de ani, era prea aventurier și neserios. În schimb Costan avea succes la fete. Minea se gândise de multe ori la viitorul fiicei lui și în Negrea găsea un tovarăș bun pentru un viitor frumos...

Negrea plecă trist spre casă. Cum să se culce? Era atât de obosit și figura Vioricăi îl urmărea ca o fantomă.

Prea era rece și indiferentă dela un timp. Cine știe dacă la mijloc nu planează un mister. Poate îl va fi iubind numai pe Costan, Observase el, de câteva ori — că-i face ochi dulci tocmai de când Costan se eliberase.

Făcuse armata la marină și sigur că-i

1) Din volumul „Cântă-mi cântecul”... ce va apare în curând.

Ajutorarea înfomețailor

E o datorie de conștiință a tuturor acelor care mai au astăzi cu ce-și satisfac necesitățile minime de viață, să ajute năpăstuiții locuitorii ai provinciei noastre de peste Prut. Gândul că unii dintre confrății noștri îndură foamea, nu ne poate lăsa reci, oricât de mult ne-ar fi împietrit inimile criza economică și lupta acerbă pentru existență. Și cine știe dacă astăzi, când foamea și mizeria nu mai este străină nici unui colț de țară, tragedia fraților basarabeni ne este înțeleasă mai bine ca oricând. Este totuși o graniță, care nu are nici o legătură cu anumite prejudecăți sociale, care dictează ca mila noastră să nu ajute înfomețailor din Basarabia ca pe oricare din cerșetorii cari salășluiesc în colțurile de stradă. Țaranii basarabeni sunt victimele capriciilor naturii, țăranii cari muncesc de ani de zile un pământ care nu mai rodește. E sfașietoare situația și singurul care a avut datorie să vie în ajutorul înfomețailor basarabeni e statul. Până în momentul când vetrele basarabene nu au mai fiert nimic și când ultima resursă de existență a fost epuizată, autoritățile nu au înțeles că e timpul să previe actuala catastrofă. Nu este logic ca în momente triste, ca cel actual, când copiii locuitorilor basarabeni sunt trambalați din loc în loc pentru a găsi ajutor, să căutăm vinovații. Totuși, trebuie să ne închipuim că situația actuală va rămâne adânc întărită în sufletul tinerilor vârstare basarabene și că multe din atitudinile lor viitoare vor fi determinate de atitudinea noastră față de ei. Un lucru este însă absolut neîndoios, că ajutoarele trebuiau să vie pe loc, rezolvând problema din rădăcină, pentru a feri locuitorii Basarabiei de corbi de pradă, cari au crezut că au descoperit un stârv. Mulți, foarte mulți, au înțeles că foamea basarabeană poate fi un prost sfătuitor și au căutat să speculeze situația. Dar mai e o problemă și anume, aceea a felului cum au fost organizate ajutoarele. Nici nu ne îndoim că acestea nu vor putea îndulci mizeria, vor isbuti în schimb să menție în viața o armată de pelagrosi. Nu era admisibil ca o populație, care a contribuit regulat și cu toba la echilibrările bugetului țării, să fie lăsată în grija marelui public sau a Crucii Roșii. Noi știm foarte bine că filantropii nu sunt de folos decât la începutul acțiunii de ajutorare, ori e vorba să se dea ajutor timp de aproape un an, poate și mai mult și unei întregi regiuni. Și drept să spunem, trâmbișarul gest al senatorilor și deputaților, cari și-au ceșat diurna pe o zi, nu ne-a impresionat de loc. Și totuși nu e timp de discuții, vinovații nu trebuiesc căutați astăzi, când în Basarabia mor oamenii de foame. Ii vor căuta mai târziu când ploaia va redresa economia ținutului dela nordul țării. Până atunci să ne facem datorie.

G.

— **Cea mai preferată floare.** O gazetă feminină din Philadelphia a terminat zilele trecute plebiscitul pe care l-a organizat, la care femeile americane erau întrebate, care e cea mai preferată floare. E interesant de relevant interesul pe care femeile americane l-au arătat pentru acest original concurs. Iată rezultatul votului: cele mai multe sufragii le-au întrunit trandafirul, care a avut 686.963 de voturi, a urmat apoi garoafa cu 32.633 voturi, crizantema cu 168.300 de voturi, macul 68.364. Interesant de remarcat că orhideele, florile bogățiilor, au întrunit abea 1638 voturi.

va fi povestit multe taine din poezia mării albastre și ea... îl va fi uitat...

Frumoasă-i dragostea din copilărie dar... femeia uită repede, chiar prima iubire care e cea mai scumpă.

Pentru a doua zi Negrea se hotărâse să spună totul lui Minea și chiar să aibă o explicație cu Viorica.

Nu mai putea să suporte acest chin. Ii va cere mâna și atât. A așteptat de-ajuns. Are 18 ani și o poate cere în căsătorie. Chiar în drum spre mină va spune totul tatălui ei și-l va ruga — și 'n genunchi — de va fi nevoie, numai să-i promită că se 'nvoiește s'o ia în căsătorie.

Dar cum va putea scăpa de Costan, care era un mare obstacol în cale? Cine știe ce s'o fi petrecut între ei? Dar dacă îi va fi cerut el mâna întâi și Viorica îi va fi aproba?... A doua zi, în drum spre mină, spre

ridicării Pavilionului Național al Strejerilor din Baia de Criș

Stolul Amos Frâncu al școlii primare din loc, în ziua de 8 c. a serbat, sub conducerea harnicului nostru învățător *Di. Stamatoiu*, — cu ceremonialul convenit, ridicarea Pavilionului Național al Strejerilor din localitate, în curtea școlii primare de Stat.

După terminarea sf. Liturgii, la ora 11, s'a desfășurat programul ridicării Pavilionului, în prezența tuturor autorităților, precum și a tuturor școlărilor, a tineretului premilitar și a unui numeros public din loc și jur.

Punctul prim din program: raportul șefilor de păcuri, față de comandamentul stolului, după care s'a făcut sfințirea drapelului. Urmează apoi în serie: Trăiască Regele, cântat de corul școlii primare; Cuvântarea dlui dir. Incicău; Imnul de urare a Străjerilor; apoi o foarte edificatoare istorioară morală rostită de dl învățător Ivașca, comandantul stolului Leauți; Tatăl nostru, cântat de micii copilași; Deviza Străjerilor; Trei culorii cântat de aciași copilaș. Punctul 10 a fost cuvântarea șefului strejerilor: *Di. Stamatoiu*. Punctul penultim îl formează Imnul de investire; iar ultimul: exerciții de ansamblu.

Întreg programul a fost foarte bine ales și reușit, așa încât pe dreptul putem aduce un cuvânt de mulțumire și felicitare dl. comandant, care a muncit atâta pentru înființarea strejerismului la noi, oficiu care nu ne face decât cinste și mândrie, prin însăș deviza sa: **Credință și muncă față de Țară și Tron.**

Întregul program de activitate al Strejerilor, în fruntea cărora stă însuși *M. S. Regele Carol II*, l-a expus așa de frumos și înălțător dl. *Stanatoiu*, în următoarele cuvinte.

Anul trecut — spune dl. comandant — din îndemnul *M. S. Regele Craol II*, s'au pus bazele unei noi instituții pentru educația națională morală și fizică a tineretului de ambe sexe, până la 18 ani, numită: *O. E. T. R.*, care stă pe lângă *M. Instr. Publice, Artelor și Cultelor*.

Această instituție sau acest oficiu are sub controlul lui toate celelalte instituții din inițiativă particulară, ca: Cercetășia, Arcașii, Șoimii etc. al căror scop tinde la educația patriotică, morală și fizică a tineretului. Un oarecare învățat zice: O națiune va putea prospera numai cultivând forțele morale, fizice și spirituale în generațiile cari o vor conduce mâine.

La această valorificare a forțelor tinde și instituția nouă înființată: **Străjeria**.

Ce este străjeria, scopul ei, — iată problema care ne preocupă pe noi azi. Străjeria sau străjerismul nu este altceva decât un efort de a ridica generațiile de mâine pentru a fi folositoare patriei prin: *O. E. T. R.* Oficiul, are scopul de îndrumare, de coordonare a tuturor organizațiilor de acest fel.

În țara noastră necesitatea Străjeriei este o urmare a războiului. Tineretului îi tre-

fericirea lui Negrea, Costan nu merse odată cu el, așa puțin să mărturisească totul tatălui Vioricăi.

— O iubesc mult de tot, îi spunea ei cu foc lui Minea. Sunt ani de zile de când o iubesc. N'a știut nimeni de dragostea sinceră ce-am nutrit pentru ea, n'am spus la nimeni cât de mult o iubesc. Numai ea singură știa. Și astăzi... iubește pe Costan...

— Te cred, dragă Ioane; dar ce pot să fac? Cum crezi că o voi putea împedea să nu iubească pe Costan? După cât am înțeles îi iubește mult.

— Pe Costan? Ah... canalia de Costan! Și Viorica a uitat că o iubesc de când era copilă. Cu câtă ușurință a șters trecutul frumos cu buretele vremei...

— Ce pot face, dragul meu. Ca tată, nu pot s'o împedec.

Eu pe tine te-ași fi vrut. Totuși voi căuta să 'mpedec totul, de voi putea.

Serbarea

bue infiltrat în suflet, ideea națională, unitatea sufletească, grija pentru apărarea țării, păstrarea credinței și limbii, neamului nostru românesc.

Celelalte țări din apusul și restul Europei, mai din vreme s'au îngrijit de educația tineretului, punându-l în slujba țării: Englezii prin religiozitate au ajuns să predomine. Cehoslovaci au o organizație națională puternică, lucrând disinteresat. Italia, Germania au reușit să organizeze tineretul, obșnuindu-l cu camaraderia, ordinea și disciplina. Și idealul străjeriei este același, având mai presus de toate: mândria națională. Trebuie crescut tineretul în credință că e mândru de a fi român, mândru de țara lui, recunoștință și respect înaintașilor, iubire de Biserică, unitate în gândire, solidaritate în acțiune, fidelitate față de glie, limbă, Rege și lege.

Încrederea în puterile sale, demnitate și mândrie națională. Iată în rezumat programul străjerului. Toate acestea se fac prin educație. Educația începe din familie, se continuă în Biserică, în școală și armată, venind în ajutorul lor: organizația străjerilor, cercetașii, instrucția premilitară, toți factorii ai educației. Deci, străjeria nu este o școală, este o credință, un avânt. Tinde să crească tineretul nu între cei patru pereți ai clasei, ci în aer liber, în mijlocul naturii, îmbibând pieptul cu aer curat și astfel tinerii vor deveni cetățeni puternici, curați și voioși. Un scriitor zice: Un suflet bun, curat, plătește mai mult decât un cap luminat. Prin străjeri, tindem la omul caracter, cetățean, soldat. La baza ei stă credința creștină. Astăzi cu rugăciuni și credință în Dumnezeu, ne înhăimăm și noi la această mișcare de regenerare națională. Simbolul nostru de muncă, este acest tricolor, care cu timpul va fălăi cu zi cu noapte pe întreg cuprinsul țării Românești, arătând tuturor sufletul nostru național. Acest Pavilion național îl vom ridica în fiecare luni dimineața și îl vom scobori sâmbătă după amiază. Atât ridicarea cât și scoborârea se vor face cu ceremonialul convenit.

Mulți nu cred și nu văd în această mișcare, decât formalități, ceremonial, costum saluț, etc.

Acestea nu sunt scopul ei, ci numai mijlocul. Partea formalistă, are misiunea de a așeza străjerul într'un cadru de disciplină, de camaraderie și solidaritate. Chiar *M. S. Regele* a spus — în cuvântarea ținută la radio la 1 XII a. c. Unii cred că în mișcarea *O. E. T. R.* este o maimușeală a unor lucruri făcute peste graniță; — nu este așa — Străjeria este un lucru specific Românesc, isvorât din nevoile intime ale țării noastre și clădit numai și numai pe ceea ce cer nevoile României și neamului românesc. Suntem abea la începuturi. Cu cât ne vom desvolta mai mult, cu atât vom

(Continuare în pag. VI.)

— Cine știe de vei putea, spuse Negrea cu desnaidejde.

Cât e de nedreaptă soarta vitregă. Am iubit-o cu sinceritate. Nu știa nimeni, numai noi doi știam totul. Și câte visuri nu ne-am făurit, câte iluzii... astăzi spulberate...

Aproape de mină îi ajunse și Costan vesel și din figura căruia citeai că e fericit. Cu cât desgust îl privia Negrea. Nu mai putea să-l suporte alături de el. Fusese tovarășul lui de lucru atâta timp și munceau alături din zori și până 'n seară în fundul minei alături de Minea, tatăl Vioricăi.

Niciodată nu i se păru atât de lungă ziua ca acum.

Toată ziua nu schimbă decât câteva vorbe cu Costan.

„De s'ar face seară mai repede, să mă 'ntâlnesc cu Viorica și să-i spun totul, își zicea Negrea ștergându-și sudoarea. Voi ruga-o

dobândi rezultate mai vădite. Ce frumoasă va fi România de mâine, o țară unitară și solidară, împrejurul unui gând deviza noastră Credință și muncă față de Țară și Rege.

Iată de ce simțim și noi o mândrie în suflet, când avem în loz înflințată această educație, acest oficiu al străjerilor, fiindcă deviza și programul său, se rezumă la tot ceea ce poate fi mai înălțător, cu respect la sentimentul religios-moral și natural: iubire de biserică, credință față de Țară și Tron și fidelitate față de glie, limbă, Rege și lege.

Intreaga serbare, a fost f. reușită, fapt pentru care a fost urmărită cu viu interes.

Vom fi într'ed-văr mândri mâine când tineretul nostru școlar își are format o educația d.n. cele mai alce, pe care vom putea conta atât în bine cât și în rău.

Aducem deci, omagiile noastre, mulțumire, inițiatorului și înfăptuitorului acestor Străjeri: M. S. Regelui Carol II și felicităm călduros destoinicului nostru Comandant: D-l Stamatoiu, dorindu-i sănătate și progres în muncă.

V. U.

REGATUL ROMÂNIEI Jud. Rurală
No. 1384/1935 cf. Brad Secția CF.

Publicațiune de licitație și condițiunile de licitație.

În cauza de executare pornită de următorul Dr. Cornel împărat contra următorului Dan Elena c, Găgor Alexandru la cererea următorului Judecătoria ordonă Licitația execuțională în baza §§ 144, 146 și 147 din legea LX. din 1881, asupra imobilelor înscrise în cf. a comunei Mesteacăn d.n. circumscripția Judecătoria Brad, No. Pl. 17 No. top. 3003, 2197-2, arător pădure 20-144 parte cu prețul de strigare 100 Lei în prot. fund. 332 No. top. 702 arător 11 48 parte cu prețul de strigare 100 Lei în prot. fund. 422 No. top. 1536 arător 9-48 parte cu prețul de strigare 100 Lei în prot. fund. No. 888 No. top. 1721-c, târșar 1-3 parte cu prețul de strigare 100 Lei în prot. fund. No. 1125 No. top. 736, 1732 arător 27-144 parte cu prețul de strigare 100 Lei, în prot. fund. 1242 No. top. 1535, arător 1-8 parte cu prețul de strigare 100 Lei în prot. fund. 1518 No. top. 1753-1 arător fânaș 12-144 parte cu prețul de strigare 100 lei în prot. fund. No. 1543 No. top. arător 133 1152 parte cu prețul de strigare 100 lei în prot. fund. 1574 No. top. 1724, 1744-3, Casă și arător 59-288 parte cu prețul de strigare 100 lei, în prot. fund. 1554 No. top. 5783 arător 59 288 parte cu prețul de strigare 100 lei în prot. fund. 1556 No. top. 1728 arător 22-48 parte cu prețul de strigare 100 lei, în prot. fund. 1504 No. top. 2247-15 arător 19 96 parte cu prețul de strigare 100 lei și No. top. 2247-17 arător 19-96 parte cu prețul de strigare 100 lei, în prot. fund. No. 1618 No. top. 1753-2 târșar arător 100-758 parte cu prețul de strigare 100 lei în prot. fund. 1658 No. top. 21, 755, 1289, 1764, 1960, 1983, 2071, 2106, 3408, 1731-b, 1779-b, 5757-3, 1841-3, 1755-3, 1766-a, 2165-2, 2191-2 2195-a, arător pădure, târșar 59 2.8 parte cu prețul de strigare 100 lei, în prot. fund. 1879 No. top. 1753 b, târșar 100-758 parte cu prețul de strigare 100 lei. Fixează termen pentru ținerea licitațiunii pe ziua de 29 Ianuarie 1934 ora 4 în casa comunală a comunei Mesteacăn.

În baza § 150 legea LX. din 1881, condițiunile de licitație se stabilesc după cum urmează: 1. Imobilele supuse la licitație, nu pot fi vândute dacă la primul termen nu s'a

oferit un preț mai mare decât valoarea redusă cu 25%. 2. Cei cari voesc să liciteze sunt datori să depoziteze la delegatul judecătoresc drept garanție 10% din prețul de strigare în numerar ori să predea aceluiași delegat chitanța de depozitare judecătorească prealabilă a garanției și să semneze condițiunile de licitație § 147, 150, 170 legea LX. din 1881, § 21 XLI. 1908.—

Brad la 19 Oct. 1935 T. Berbeciu m. p. jud. A. Medgyesy m. p. dir. cf.

p. conf. Petrașiu

REGATUL ROMÂNIEI Jud Rurală
No. 1275/1945 cf. Brad Secția CF.

Publicațiune de licitație și condițiunile de licitație

În cauza de executare pornită de următorul Dr. Desideriu K gel contra următorului Ilieș Aron lui Lăpădat la cererea următorului Judecătoria ordonă:

Licitația execuțională în baza §§ 144, 146 și 147 din legea LX din 1881, asupra părții d.n. imobilele înscrise în cf. a comunei Ruda-Brad din circumscripția Judecătoria Brad No. cf. 4, No. top. 27, 215, 449, 631, 722-b, arător grădina fânaș ¹⁵/₂₄₀ parte cu susținerea uzufructului intabulat alui Ilieș Lăpădat lui Iuon cu prețul de strigare 1000 Lei în prot. fund. No. 28 No. top. 150, 451, 629, 699, 853, 864, 876-b arător fânaș ¹⁵/₂₄₀ parte cu susținerea uzufructului intabulat alui Ilieș Lăpădat lui Iuon cu prețul de strigare 1000 Lei, în prot. fund. No. 140 No. top. 119, 538, 550, 625, arător ¹⁵/₂₄₀ parte cu susținerea uzufructului intabulat alui Ilieș Lăpădat lui Iuon ca prețul de strigare 1000 Lei, în prot. fund. No. 192 No. top. 303 arător ¹⁵/₂₄₀ parte cu susținerea uzufructului intabulat alui Ilieș Lăpădat lui Iuon cu prețul de strigare 1000 Lei, în prot. fund. No. 224 No. top. 562 arător ¹⁵/₂₄₀ parte cu susținerea uzufructului intabulat alui Ilieș Lăpădat lui Iuon cu prețul de strigare 1000 Lei, în prot. fund. 245, No. top. 862 arător ¹⁵/₂₄₀ parte cu susținerea uzufructului intabulat alui Ilieș Lăpădat lui Iuon ca prețul de strigare 1000 Lei în prot. fund. No. 250, No. top. 863, 889, arător pășunar ¹⁵/₂₄₀ parte cu susținerea uzufructului intabulat alui Ilieș Lăpădat lui Iuon cu prețul de strigare 1000 Lei în prot. fund. No. 335, No. top. 375, 460, arător ¹⁵/₂₄₀ parte cu susținerea uzufructului intabulat alui Ilieș Lăpădat lui Iuon, cu prețul de strigare 1000 Lei, în prot. fund. No. 338 No. top. 4 arător ¹⁵/₂₄₀ parte

cu susținerea uzufructului intabulat a lui Ilieș Lăpădat lui Iuon cu prețul de strigare 1000 Lei în prot. fund. No. 374 No. top. 629 arător ¹⁵/₂₄₀ parte cu susținerea uzufructului intabulat alui Ilieș Lăpădat lui Iuon cu prețul de strigare 1000 Lei, în prot. fund. No. 382 No. top. 628 arător, ¹⁵/₂₄₀ parte în restimp transcris pe Gruet Toader lui Toader cu susținerea uzufructului intabulat alui Ilieș Lăpădat lui Iuon cu prețul de strigare 1000 lei, în prot. fund. No. 395 No. top. 41, 43 arător cu ¹⁵/₂₄₀ parte în restimp transcris pe Marș Tenase și Sina Valerie cu susținerea uzufructului intabulat alui Ilieș Lăpădat lui Iuon cu prețul de strigare 1000 lei pentru incasarea creanței de 8400 Lei capital. Fixează termen pentru ținerea licitației în ziua de 30 Decembrie 1935 ora 3 în casa comunală a com. Ruda-Brad.

În baza § 150 legea LX. din 1881, condițiunile de licitație se stabilesc după cum urmează: 1. Imobilele supuse la licitație, nu pot fi vândute dacă la primul termen nu s'a oferit un preț mai mare decât valoarea redusă cu 25%. 2. Cei cari voesc să liciteze sunt datori să depoziteze la delegatul judecătoresc, drept garanție 10% din prețul de strigare în numerar ori să predea aceluiași delegat chitanța de depozitare judecătorească prealabilă a garanției; și să semneze condițiunile de licitație (§ 147, 150, 170 legea LX din 1881, § 21 XLI. 1908).

Brad, la 28 Sept. 1935 T. Berbeciu m. p. jud., A. Medgyesy m. p. dir. cf. p. conf. Petrașiu.

Atențiune!

Atențiune!

Abonamentul la
„ZARANDUL“

pentru săteni și muncitori
e numai 50 lei pe an!

Abonați-o căci e cea mai eficientă
gazetă, ce apare în țara noastră.

Aviz.

Oficiul parohial ortodox român din Brad aduce la cunoștința credincioșilor, cari au scaune în sf. biserică, că termenul de reînnoire a taxei pentru scaun pe anul 1936 e până la 15 Ianuarie 1936. După această dată scaunul neachitat se consideră vacant și se va da altui reflectant.

Oficiul parohial.

CINEMA „ORIENT“ BRAD.

1-a zi de Crăciun

Rumba „Creol rapsodia“

cu: Carola Lombard și
George Raft

2-a zi de Crăciun

„Căsătoria Engleză“

(Englische Heirat)

cu: Renate Müller, Adolf Wohlbrück,
Hilda Hildebrand și Georg Alexander

În ziua de 29 Dec. 1935.

„Taina lui Carlo Cavelli“

(Die hohe schule)

Rudolf Forster în rolul lui dublu și Elisabeta Bergner — un film austriac.

1 Ianuarie 1936. (la anul nou)

„Cazacii“

cu: Rosite Moreno, Jose Mojica, Mona
Maris și Fito Coral

2 parcele se trag la sorț.

și în genunchi — să uite pe Costan... și să fie a mea“...

Seara la întoarcere, merseră tăcuți câte și trei spre casă. În poartă Viorica râdea veselă la vederea lor.

De-ar fi avut o putere misterioasă să-l facă nevăzut pe Costan, cât ar fi fost de fericit!...

Costan intră cu tatăl ei în curte, pentru a lua câte o țuică, iar Negrea rămase la poartă. Inima îi bătea atât de puternic, că nici nu-i putea vorbi. Nu știa cum să 'nceapă și ce să-i spună.

— De ce ești stăt de supărat, Ioane, îl întrebă ea zâmbind?

Nu-i spusese niciodată „Ioan“, până atunci. De când se cunoșteau, îi spunea numai „Ionel“.

— Sunt obosit, răspunse el cu jumătate de glas.

— Poate ești supărat pe mine?

— Știu eu... Dar crezi că n'am dreptul să fiu supărat.

M'ai uitat cu totul, dragă Viorică...

— Cine ți-a spus? Costan?

— Ah... Costan! Îl iubești pe dânsul acum?

— Da... dar nu fii supărat, căci în curând voi logodi cu dânsul, spuse ea veselă.

Dacă ar fi căzut o stâncă peste el, n'ar fi fost atât de uluit. Era pierdut. Nu știa ce să facă și ce să-i răspundă. Dacă i-ar fi dat cineva o lovitură puternică în cap, n'ar fi simțit atâta durere ca acum...

Și el nu știa nimica?

— Cu câtă ușurință vorbești tu, zise el cu privirea 'n pământ. Ești fericit? Iubești pe Costan? Ai uitat de mine! Cât de false sunteți voi fetele!... Nu te mișcă trecutul? Ai uitat jurămintele noastre de altă dată? Ai uitat jurământul tău scris pe nisip și astăzi spulberat de vânt?

— Ce să fac, draga Ioane? Eu nu sunt vinovată.

Înima care simte și nu poate vorbi, ea singură e vinovată.

Ne vom logodi în curând. Vino și tu la logodnă.

Uită totul, dragul meu, căci dragostea noastră a fost numai o copilărie...

— Să uit?! Totul a fost numai o copilărie? Copilul sincer de altă dată. Să uite? Aceasta-i răsplata dragostei mele sincere? Ai sdrobit, fără milă, un suflet nevinovat!...

Acesta-i idealul meu, acestea sunt visurile mele nutrite în fiecare clipă în fundul minei!... Costan... Costan tovarășul meu de lucru, prietenul copilăriei mele... Ah...

Și plecă, fără a mai spune un cuvânt.

„Răzbunare“, îi striga un glas lăuntric. Orice se va 'ntâmpla, dar trebuie să se curme odată firul suferinței.

— Continuare din pag. II. —

preoții ortodocși care nu-și lăsau religia erau duși în lanțuri, iarna, desculți pe jos, până la Cluj, întemnițați, alți trași pe roată, etc.?

Situația de azi a Ungurilor în raport cu cea de ieri și mai ales cu a Românilor din timpurile trecute ne va dovedi și mai bine.

Azi Ungurii din Ardeal au mai multe școli de cât aveau în trecut. Într'edevăr ei au azi 17 licee și 18 gimnazii, ceea ce revine câte un liceu la 70.000 suflete, Români aveau de abia 4 licee în tot Ardealul, deci un liceu la 1.600.000, suflete. Aceasta în ceea ce privește școala. Putem observa și starea economică. Băncile cele mai numeroase sunt în mâinile lor. Când România a făcut împroprietărisa țărănilor, a dat pământ și Ungurilor la fel cu Românilor. Astfel, din totalul de hectoare expriate pe țară, 30% a fost dat minoritarilor, deci mai mult decât este procentul populației minoritare față de cea majoritară.

În Ungaria de azi, mai mult de jumătate din pământul cultivabil este stăpânit de 5000 familii în timp ce majoritatea populației moare de foame. Trei sute de Conți sug toată vloga țării. Ei doresc revizuirea. Ei nu-și pot stăpâni pofa de a lua pământul stăpânit de țărani Unguri din Ardeal.

Dar revizuirea este imposibilă.

Mai întâiu art. 19 din pactul Societății Națiunilor la care se referă revizionistii, nu dă dreptul nimănui să revizuiască hotărârile vreunei țări. Acest art. prevede revizuirea clauzelor care nu se pot aplica. Ori granițele țărilor pe care trebuie să le respecte fiecare, conform art. 10 din pactul Ligii, sunt deja aplicate. Nu se poate spune că s'ar întâmpina și azi greutăți în trasarea lor. Ba încă mai mult, granițele românești au fost deja revizuite și au fost aplicate numai după ce s'au studiat sute de Kg. documente.

La conferința de pace Ungaria a trimis numeroase documente și trei volume cu titlul „Negociațiunile păcii Ungare”. Unul de 661 pagini, al doilea de 535 pag și al treilea de 418 pagini. Cu aceste documente au fost trimiși Contele Apponyi, 7 comisari generali, printre care și Contele Bethlem, 38 experți, 6 consilieri și 17 secretari.

Contele Apony a expus în fața Conferinței de pace conținutul tuturor documentelor și cererilor Ungariei. Apoi a mai depus 38 memorii. Puterile mari: Anglia, Franța și Statele Unite, a pus atunci numeroși experți care au studiat toată această arhivă. Din comisiuni n'a făcut parte nici un delegat al României. Fapt ce a jgnit pe Ionel Brătianu, de a părăsit conferința. Dar cu toate acestea dreptatea noastră s'a recunoscut de toată lumea. Hotarul României spre Apus a fost stabilit acolo unde este azi. O comisiune compusă din Englezi și Americani, a fost trimisă la fața locului pentru a trage hotarele între noi și Ungaria. Această comisiune a avut dreptul să rectifice pe teren, unele greșeli care s'ar fi strecurat, pentru a da și mai mult satisfacție Ungariei.

Deci granițele românești au fost revizuite la fața locului și trase pentru totdeauna, conform indicațiilor etnice. „O stare de lucru, chiar dacă este veche de mil de ani, nu poate să dăinuiească când ea este recunoscută contrarie justiției”.

Iată deci că Ungaria în zadar se referă la art. 19 din pact, care zice că i-ar da dreptul la revizuire.

Un alt motiv invocat de Ungaria este și plebscitul.

Ei pretind că trebuia să se dea voie națiunilor din fosta Austro-Ungarie să-și spună cuvântul liber, unde vrea să trăiască (dreptul

de autodeterminare). În ce ne privește pe noi Români și această condiție am împlinit-o.

Ziua de 1 Decembrie 1918 a fost cel mai formidabil plebscît. Când toți Români din Ardeal s'au adunat la Alba-Iulia și au votat cu lacrimi de bucurie alipirea Ardealului la patria mamă, n'a fost aceasta o autodeterminare?

S'au poate vrea Ungaria să spună că România veche n'a făcut sacrificii pentru determinarea drepturilor ei? Dar sângele vărsat de cei 800.000 de ostași, pentru întăpăuirea integrității naționale nu s'ar putea transforma oare într'un râu de foc care să facă granița între noi și ei și să ardă pe toți netrebnicii care ar îndrăzni să ne mai calce hotarele?

Drepturile noastre istorice asupra Ardealului deasemenea au fost recunoscute de toată lumea. Continuitatea elementului Daco-Roman în Transilvania o dovedește istoria, o dovedește unitatea limbii românești, o mărturisesc toate pietrele de hotar și ruinele de cetăți. O mărturisește numărul mare de Români față de minoritari, apoi ridicarea atâtor viteji români care au ajuns chiar cei mai vestiți conducători ai Ungariei.

Gloria Ungariei, ridicarea ei, a fost faptă românească.

Chiar după războiul mondial, noi am dat liniștea internă, noi am scos-o din ghia-rele comunismului, pentru că azi să-și poată lua nasul la purtare.

Acesta este adevărul. Revizionismul maghiar nu are nici o bază reală, este complet neîntemeiat.

Dar cu toate acestea, cu toate că ei își dau seamă că n'au nici o bază reală în propaganda revizionistă, continuă să ne terfelească în toată lumea.

Noi suntem tot de gîntă nobilă, latină.

Noi le răspundem la toate acestea cu o sfidare exprimată cu convingere de omul care are dreptatea de partea lui. Pentru viitor?

Nu împărtășim ideea profesorului Universitar Topay Szabo Ladislau. El scrie: „Cine știe dacă maghiarii n'ar face mai bine să se întoarcă în patria lor de origină, unde mai e loc destul și pentru ei. Și poate că acolo se vor înțelege mai bine cu popoarele vecine”.

Noi nu dorim să plece Ungurii în Asia. Noi nu cerem să plece nici unul — chiar din țara noastră. Vrem să arătăm lumii întregi că dreptatea este de partea noastră. Că dorim pacea și buna înțelegere cu fiecare. Că nu le mai admitem să ne ponegrească. Să ne scu-tească de întreaga propagandă mincinoasă. Calomniile să le țină pentru alții. Iar cât despre pretențiile asupra pământului nostru, le răspundem, că morții nu mai învie. Nedreptatea a fost prea mare în trecut, umiliția Românilor prea veche pentru ca să nu trezească revolta până și a copiilor contra acelor care ar dori să se atingă de pământul nostru.

Și celor care ne vorbesc de întoarcerea la trecut, de revizuire, le răspundem: „Trecutul a fost al vostru, prezentul nu este al nimănui, iar viitorul nu Vi-l dăm, căci este cel mai scump bun din câte avem”.

Noi de acum vrem să dovedim lumii că suntem un popor nobil, atât ca origină, cât și ca aspirații, că partea de contribuție în dezvoltarea culturii și civilizației umane a fost infimă față de ceea ce trebuie să facem în viitor.

Drumul nostru spre ascensiune pe scara omenirii este croit dela unificarea teritorială a României și cine va îndrăzni să ne iasă în cale, se va izbi de piepturile noastre de oțel și se va prăbuși pe veci.

In fiecare casă Radio...

Și Dv. puteți avea acum un aparat de radio modern, căci Vi-l oferim cu prețuri reduse, care exclud orice concurență: Mărci cu renume mondial, ultimele modele 1936: Philips, Ingelen, Lorenz, Eumig, Kapsch, Lumophon, Standard, Radio Corporation, Columbia, etc.

Cereți oferte și demonstrațiuni gratuite la vechea firmă de încredere

MAX GODEL DEVA, Palatul „Decebal”

Prețuri convenabile! Rate lunare mici! Demonstrațiuni la domiciliul Dvs.!

Reverie

Incercări

Plutind pe aripi parfumate
Și 'mbătătată 'n cânt de amor,
Te pierzi în spații depărtate
Legănată 'n zbor ușor.

Un vânt ași vrea să fiu și eu
Călduț de primăvară,
Iubito, să te porț mereu
Din zori și până'n seară.

Și'n dulci acorduri de chitare
Iubirea noi s'o preaslăvim,
Cu o pătimașe desmierdare,
Senzația ei s'o împărtășim.

Oh! ce dulce reveire
Cu amețitorul ei parfum!...
De ar ști mândra, vai să știe,
Mi-ar sări de gât acum.

Sişman N. Constantin - Brad.

acel care-i sdrobise viitorul? Gândul răsunării îl urmărea la fiecare pas. Se gândea să-i dea o lovitură pe la spate. E mișelesc lucru. Nu-i și el om? N'are și el inimă?

Să se răsbune asupra Vioricăi. Dar n'ar vrea să se răsbune asupra ei. Poate va rămânea tot a lui.

Și ce sa zice tatăl Vioricăi, dacă se va răsbuna? Ce vor zice toți acei cari vor auzi? Cum îl va privi lumea? Și legile care nu iartă nimica? Să-ți omori un prieten al copilăriei, tovarășul tău de lucru!...

Dar... dacă va scăpa de Costan — poate va fi a lui Viorică. Deaceea tot numai răsbunarea îl va salva.

Cu o zi înainte spărseseră mulțime de stânci cu dinamita. Seara când pleacă acasă, lui Negrea îi veni în minte planul răsbunării. „Măine va fi ziua decisivă, își zise el.”

— Muncitorii minierii din comuna Vălișoara, la îndemnul și din inițiativa muncitorului Muntean Andron I. Toader, au ridicat, în ziua de Duminică 8 Decembrie a. c., un parastas, întru amintirea celui care a fost Directorul lor tehnic, Adolf Sieber.

Parastasul, a fost servit de către preotul local Alexie Popa, care după terminarea rânduelii parastasului, a vorbit celor prezenți despre: RECUNOȘTINȚĂ, laudând pe muncitorii minierii ai parohiei Sfinției Sale, pentru fapta frumoasă de a ridica parastas întru amintirea memoriei fostului lor director, a cărui moarte preamatură a lăsat unanime regrete în ținutul Zărândului, pe-ai cărui locuitori îi ajutase, atât din punct de vedere cultural-artistic, cât și din punct de vedere bisericesc și economic-financiar.

Din partea muncitorilor minierii din această comună, a vorbit muncitorul-bărdăș, Muntean Andron I. Toader, care după ce a adus salutul muncitorilor pentru fostul lor director, și-a încheiat cuvântarea cu creștinescul: Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească cu cei drepti.

A doua zi, planul fiind pus în aplicare, Negrea părea foarte abătut. Toate zilele trecute fusese trist, dar ca acum nu fusese niciodată.

Făcură o gaură într'o stâncă și puseră dinamită. Incepură să fac altă gaură, în care timp Minea se duse să mai aducă dinamită din camera cu explozibile.

La lumina mică a lămpilor celor doi tovarăși, Negrea vru să-l lovească cu ciocanul. Dacă nu-l va omorî dintr'odată?

Dar să aprindă fitilul dinamitei? Și dacă vor muri amândoi?

Chiar murind Costan, cum va trăi el o viață cu remușcări? Se ucizi pe tovarășul tău de lucru, care trăiește fericit ca logodnic?

Nu era în stare să se decidă. Se va 'ntoarce bătrânul și tot planul lui se va pierde. Nu va mai avea niciodată ocazie.

Dacă vor rămânea amândoi schilozi? S'au va orbi unul din doi? De-ar fi Costan — poate — ar fi fericit.

Cu câtă nepăsare îi vorbise! Cât de repede se ruinase visurile făurite atâția ani!...

Vor logodi. Și el, ce să facă? Cum să mai lucreze în mină, alături de Costan?

A doua zi, tatăl Vioricăi, îi vesti că se și fixase logodna.

Ar fi vrut să cadă o stâncă peste el și să uite totul.

Numai putea suporta vloga în așa fel. Dar un glas lăuntric îi striga, în fiecare clipă: „răsbunare”...

*

Totul se petrecuse așa eum îi spuse Minea.

Viorică logodise cu Costan. Erau fericiți. Cu căia ușurință sdrobise un suflet nevinovat.

Dar cum să mai lucreze, alături de el în mină?

Cum să mai suporte alături de el, pe

Gheorghe Crișan dela a. 1784.

Continuare din pag. I-a.

de saie zarandene purtând o cruce în loc de steag și Cloșca cu 16 sate din domeniul Zlatina tâbarară asupra Abrudului. Aci fu ucis și preotul Avram Șuluț, care avu imprudența de a îndemna pe răsculați să nu mai asculte de căpeteniile lor.

»Devastările din Abrud întrec ori-ce închipuire«, — raportează mai târziu comisarul guvernului Mihai Bruckental (p. 104).

În zilele 7—9 Nov. devastară Roșia și botezară, sau ucisera pe Ungurii de acolo. Sau botezat peste 110, trecând la confesiunea ortodoxă.

Mercuri, în 10 Nov. Crișan cu Crișenii săi — iobagii la domeniile din j. Turda-Arieș — sunt în Mogoș, unde împreună cu Cloșca se pregătesc să atace castelul lui Kemény din Galșa, prefectul jud. Alba. Sfatuesc poporul să nu lase în viața „picior de Ungur“, care știe carte, fiindcă Horia va pune peste tot dregători români...

În 11 Nov. devastară Cricăul și se apropiu de Galda. Spre norocul lui Kemény însă intervine armata. Colonelul Schultz intra în tratative cu Cloșca și-l înduplecă să încheie armistițiul de 8 zile dela Tîbru, care a fost fatal pentru soartea răscoalei.

Până aci armata, fără ordine speciale dela Viena, a stat pasivă. Acum sosesc și aceste ordine.

* * *

În faza aceasta a revoluției, când intervin trupele împărătești, precedate de preoți, pentru potolirea ei, — Crișan în fruntea gloatelor sale din Zarand e gata să opună rezistența și armatei.

Dându-și seama de aceasta guvernul din Sibiu încredința pe Mihail Bruckental, să plece în Zarand cu paza militară și să încerce domolirea spiriteilor, fără vărsare de sânge. Totodată a cerut sprijinul episcopilor din Sibiu și Blaj. Cel din Sibiu, Ghedeon Nichitici, după ce trimisese circulare cu sfaturi de pace, însoți însuși pe Bruckental spre Zarand până la Sebeșul sasesc. Aci se hotărîra să trimită la Brad pe un român, cărturar binecunoscut pe acele vremuri, Ioan Piuariu Molnar, cu misiunea de pacificare. Acesta la 16 Nov. a reușit să aibe o convorbire cu Crișan pe un deal spre Valea-bradul, — probabil pe dealul numit »La frunza-verde«, — în mijlocul unei mulțimi de vre-o 600 de inși, înarmați cu puști, cu furci de fier și cu alte unelte, iar a 2-a zi, în 17 Nov. au cuprins condițiunile de pace în scris, întărindu-le cu iscaliturile lor 7 preoți și 5 țereni« (p. 119).

Acestea erau: 1) ștergerea iobăgiei, 2) dregători nemți în locu Ungurilor, Români cu carte nu erau, 3) departarea arendașilor armeni și 4) liberarea celor închiși. Dacă în 15 zile guvernul nu va împlini aceste condițiuni răscoala va continua.

Armistițiul acesta, ca și cel din comune Tîoru, — încheiat la 11 Nov. între Cloșca și loc. colonel Schultz a fost mai mult o cursă; ca guvernul din Sibiu să aiba timp suficient pentru încercuirea cu armată a răsculașilor și prinderea căpeteniilor. Îndemnul pentru reluarea ostilităților pornit tot dela Crișan. Patru oameni de ai lui purtară prin satele din preajma Murașului acest cuvânt de chemare:

»Eu, Gheorghe Crișan, căpitan ostășesc trimit aceasta porunca din mâinile lui Horea prin acești patru oameni, ca să o citească din sat în sat, dela preot la preot, cât ține dela Prisaca și până la Homorod. Și acela, care nu va veni să fie legat cu toți copiii lui și casa să se aprindă pe el. Și să vină cu puști, cu băte și cu furci de fier«.

Ș un-l o barbarie ca unul din doi să fie o viață orb? Dar Viorica, acel suflet de fecioară, ce va zice în urma actului funest? Cum îl va privi, când va ști că e ucigașul ogodnicului ei?

Dar cuvântul „răsbunare“ îi suna în urechi ca un marș funebru. A iubit-o o viață și astăzi să fie a altuia...

Nu, o... nu, îi striga vocea răsbunării.

Și alături de Costan, fără ca acesta să observe, sub cele mai puternice emoții, întinse lampa spre fitilul din amitei. În acest moment, conștiința-l era pierdută. Nu auzi decât o bubuitură puternică. O clipă se trezi din somnul inconștienței. În acea clipă văzu numai o flăcără orbitoare și 'n flăcără figura Vioricăi. Costan de-abia putu să strigă: Viorica-

Sgomotul produs ajunsese la urechile lui Minea, care — inconștient — se gândi că

Pe 30 Nov. se pregătia un nou atac asupra Devei (p. 123).

Împaratul Iosif II, — care tocmai pe atunci era cuprins de grijile unui război cu Olanda, — trimise guvernului din Sibiu instrucțiuni amănunțite, cum să procedeze pentru liniștirea spiritelor cu ajutorul episcopilor și al armatei. Deși dispuse amnestie generală, totuși pentru prinderea căpitanilor răscoalei fixă un premiu de 300 de galbeni.

Când li-se publică amnestia Horia și Crișan declarară, că nu le trebuie »pardon«. Mai bine pier cu toții decât să se întoarcă iar la starea tristă de mai înainte.

Luptele începură, de data aceasta în condițiuni foarte grele pentru răsculați, cari fură încercuți în munții lor și-și pierdură și nădejdea în ocrotirea împăratului...

Împotriva Zarandului sosi dela Deva la Brad, în 27 Nov. 1784, o unitate armată, comandată de maiorul Stoianici.

A doua zi Crișan, sosind cu cetele sale dela Buceș îl ataca cu multă înverșunare aci în Brad și-l sili să se retragă spre Halmagi, fiind mereu hărțuit de țerenii răsculați din satele din jur.

În 29 Nov. o altă armată, sub conducerea loc. colonelului Schultz, nizuia să ajungă la Brad peste Mogoș. Dar deodată se vază încercuită de răsculați la Rameși. Românii în fața cătanelor împărătești strigau cu îndârjire: »Odată cu capul feciori, ca vine Horia cu țara!« Inceărarea a fost atât de crancenă, încât Schultz a scăpat din cursă numai printr'un noroc. Anume Horia trimise ordin răsculașilor să se retragă spre Blăjeni, unde-i aștepta Crișan, care apăra defileul de aici cu iobagii din jur.

Atunci comandantul armatelor de împresurare a munților, generalul Preiss din Sibiu trimise în Zarand o unitate mai puternică, formată din grăniceri săcui sub comanda loc. col. Kray. Acesta avea ordin să scape și pe maiorul Stoianich, fîntuit pe loc în valea Crișului și să atace pe Crișan pe Criș în sus.

Kray a adus cu sine și pe episcopul Nichitici, care fiind adunări cu preoții, la T-bea, la Brad și la Crișior, reuși să domolească furia poporului. Dar la 7 Dec. când ajunseră la hotarul comunei Blăjeni, unde se postaseră cetele lui Crișan, în crîngul Cornet-Lazuri, poporul nu mai vru să asculte de preoții, trimiși de episcop, până-ce nu li-se îmolinesc condițiunile din armistițiul dela 17 Nov. încheiat de Crișan cu Molnar la Valea-brad. Ei atacă și respinseră avangarda lui Kray, condusă de locot. Vaida. Dar în timpul tratativelor cu preoții, Kray, — care se afla îndărăptul lor, — în Mihaleni, trimisese o unitate de armată pe valea Artanului, să-i incunjure, ceea-ce reuși pe deplin, la Cornet, — aproape de podul de azi peste Criș, — legătura cu Abrudul pe atunci fiind prin Blăjeni. Kray însuș năvăli asupra lor pe șosea cu cavaleria. Lupta a fost crancenă, până la desperare.

Răsculașii, căzuți în cursă, periră în număr de 85 în frunte cu căpitanul lor local, Micula Bibarțu, unul din ajutoarele cele mai de nedejete alui Crișan. — Aceasta s'a întâmplat la 7 Dec. 1784.

explozia se produse numai în galeria unde lucrau tinerii lui tovarăși.

Și dacă vor fi murit amândoi?

De-abia stăpânindu-se de emoții, plecă spre galeria unde lucrau cei doi. Picioarele i se nuiau și drumul i se părea o veșnicie. Cu lampa în mână, mergea cu mare greutate.

Deodată simți miros de fum. Da, la ei s'a întâmplat. De emoții numai putea merge. Se ținea de zid pentru a-și mai reveni și cu mare greutate, merse mai departe.

Cu cât se apropia mai mult, cu atât întâmpina mai mult fum. Cu mare greutate mergea, căci fumul îi oprea respirația.

Și, val... În fundul galeriei era întunec. Amândoi să fi murit? Lămpile erau stinse. Sub cele mai puternice emoții se apropie și de-odată se împedecă de un cadavru. Se aplecă și la lumina mică a lămpii, descoperă

Rezistența dela Cornet din Blăjeni a fost cea din urmă. Kray și Schultz intrară în Abrud, unul din spre Brad, celalalt din spre Aiud, la 8 Dec. 1874.

Capetenii răsculașilor, Horia, Cloșca și Crișan în ajunul Crăciunului a. 1784, pe o iarnă grea, se văzură siliți să se despartă de tovarășii lor iubiți, luând calea codrului.

A urmat vânătoarea după Horia și Cloșca, în codrii Scorocetului dela Albac, prinderea lor a treia zi de Crăciun, la 27 Dec. 1784, transportarea la Alba Iulia cu o mare escortă din armata lui Kray, judecarea și pe urmă tragerea lor pe roată.

Crișan, îmbrăcat în zdrențe de cerșitor, a pribegit din sat în sat și n'a putut fi prins decât la 1 Febr. 1785, în com. Mogoș, tradat de preotul din Lupșa și de cel din Cărpiniș. A fost transportat în lanțuri la Alba Iulia sub o escortă de 64 de soldați.

Spre deosebire de cei doi tovarăși ai săi el a mărturisit deschis tot ce a făcut, motivând crâncena răscoală cu nedreptățile și cu suferințele mult mai crâncene ale iobagilor, îndurate veacuri de-arândul dela tiranii domni de pământ și dela dregătorii comitatelor.

Știind ce-l așteaptă, n'a mai dat prilej, călailor sei să se bucure de chinurile lui, ci în noaptea de 13 Febr. 1784 s'a sugrumat în temnița din Alba-Iulia cu o curea dela opinci.

Asupra corpului său rece judecatorii sei au adus următoarea sentință: »gădele să-i taie capul și să-i despice corpul în patru bucăți; capul să i-se pună în țepă în locul domiciliului sau, în Cărpiniș, iar cele 4 bucăți ale trupului să se frângă pe roată în diverse localități; o parte de sus a corpului la Abrud, alta de jos la Bucium; a doua de sus la Brad și a doua de jos la Mihaleni în comit. Zarand.«

Sentința a fost executată în tocmăi la 16 Februarie 1785.

* * *

Asta e pe scurt, iubiți frați Zarandeni, istoria revoluțiunii strămoșilor noștri dela 1784, sub conducerea căpitanului Crișan.

Drept recunoștință pentru sângele vărsat, ca să ne croiască o soartă mai bună, în Sept. 1929 frații noștri din satul său de naștere, i-au ridicat acolo un monument, iar acum la 150 de ani dela moartea lui, noi închinăm acest monument aci în Brad, unde a plănit răscoala și unde s'a vărsat atâta sânge pentru desrobirea neamului nostru. În amintirea întâmplărilor de atunci, — cum știți, — am ridicat cu concursul Dv. în anul acesta 10 monumente în diferite localități din Zarand, cari vor grăi peste veacuri despre fapta lui și a soților săi și în acelaș timp vor fi o dovadă de simțul de pietate și de recunoștință a urmașilor.

Aceste semne, aceste simboluri vor dovedi, peste veacuri că sângele apă nu se face nici odată!

Pot să se frământă, cât'or vrea revizionistii, atât cei din granițele țării, cât și cei din afară, pe noi și pe urmașii noștri ne gasec aceiași, ca strămoșii din vremea lui Crișan: *apărători ai legii și ai pământului nostru românesc până la cea din urmă picătură de sânge!*

Cu acestea în numele Comitetului de organizare predau acest monument în psătrărea primăriei din comuna noastră Brad.

Dr. I. Radu

un cadavru. Cine să fie? N'ar fi vrut să moară nici unul.

După haine recunosc că era Negrea. Se uită mai cu atenție și 'ngrozit văzu că totul era o masă oribilă de carne, capul sfărmat iar crecii împrăștiți pe pereții galeriei.

La câțiva metri, se auzia un geamăt înăbușit. Se apropie și la lumina palidă a lămpii, descoperi figura de ceară a lui Costan. Era culcat pe spate, iar cu mâinile se ținea de ochi.

Sdrobit de emoții și durere, îl ridică și dându-i mâinile la o parte, văzu cum în locul ochilor, curgeau două picături de sânge...

G. Micu-Delabăsești

Rugăm achitați abonamentul!